

Vad är viktigt för att pedagogiska metoder ska ge resultat för elever med autism eller Aspergers syndrom?

**Inger Nilsson,
Universitetsadjunkt i specialpedagogik,
Stockholms universitet
Inger.nilsson@specped.su.se**

Utgångspunkter

- WHO's klassifikationssystem och delaktighetsbegreppet – ICD, ICF
- Pedagogisk forskning inom området autism- konsensuspunkter, inkludering
- Nationellt överenskomna riktlinjer – National Autismeplan Dk
- Erfarenhet

WHO

- ICD 10
- – ett diagnostiskt system (liksom DSM från amerikanska psykiatriska sällskapet)
- ICF – ”International Classification of Functioning Disability and Health” – en modell som grund för vård/omsorg, stödfunktioner, undervisning m.m.

Centrala begrepp i ICF och ICF-CY

- **KROPPSFUNKTIONER** - kroppssystemets fysiologiska funktioner inklusive psykologiska funktioner
- **AKTIVITET** - en persons genomförande av en uppgift eller handling
- **DELAKTIGHET** - en persons engagemang i en livssituation

Vad man är överens om – komponenter som är viktiga för att undervisningen av elever med autism ska bli effektiv.

Grundkrav på skolverksamheter.

- 1. Individualiserat stöd och service till barn/elever och familjer**
- 2. Systematisk instruktion**
- 3. Begriplig eller strukturerad miljö**
- 4. Specialiserat innehåll i läroplan/kursplan**
- 5. Ett funktionellt behandlingssätt för beteendeproblem**
- 6. Involvering av familjen**

Dessa sex teman är man överens om i alla de översiktsrapporter som finns om pedagogik. De gäller för alla åldrar men det kan variera beroende på individ och ålder hur man omsätter dem i praktiken.

Ivoannone (2003). Stämmer även med National Autismeplan Dk –

Individualiserat stöd och service till barn/elever och familjer

- Tänka igenom målen
- Förståelse för individuella olikheter och se positivt på dem + visa eleven att man förstår och försöker anpassa, ex hur man förstår ord, uppfattar sinnesintryck
- Ge förutsägbarhet
- Ledtrådar och små anpassningar av sättet att undervisa i alla ämnen

Individualiserat stöd, forts.

- Skapa stolthet och motivation och utgå från intressen
- Tillfällen att få lära sig om sig själv och lära sig se egna framsteg, belöna sig själv, bearbeta vad man själv känt och tyckt (ex.)
- Klarar inte att välja, planera projekt, arbeta i grupp med andra, lägga upp sin läxläsning – behöver undervisning i detta samt anpassning av kraven

Individualisering, fortsättn.

- Centralt är att ENGAGERA ELEVEN så mycket som möjligt. Den tid eleven verkligen är aktiv och uppmärksam och interagerar med sin sociala miljö eller i icke-sociala aktiviteter är viktigast.
- Personer med autism är heterogena i sin beteendeprofil, sina unika preferenser, intressen och lärostilar. Det gör att de behöver undervisas olika. Skolor ska vara flexibla när det gäller placering och utformning av insatser/stöd.
- **GLÖM INTE DE BORTGLÖMDA FLICKORNA**

Förutsägbarhet och tydlighet – vad är tydligt? Historien om födelsedagskalaset och hur vi kan undvika missförstånd

Resa till djurparken

Vart?

När?

Hur?

Med vem?

Vad ska vi göra?

Vad ska jag ta med?

Slut?

Vad ska vi göra då?

Vad tyckte jag om?

Visuellt stöd för att uttrycka egna känslor och åsikter

Skånes djurpark	+	-
		
		

Systematisk instruktion

- Veta vad som är målet på kort och lång sikt hela tiden
- Dela upp färdigheter och lära ut komponent för komponent, kom ihåg praktiska vardagsfärdigheter
- Utvärdera i verkliga situationer där kunskaper och färdigheter ska tillämpas
- Kontrollera hur och vad eleven förstått – kanske "enskild samling" ex.

Begriplig/strukturerad undervisningsmiljö

- **Det finns ingen klar definition av STRUKTUR. Miljön ska vara ordnad så att den underlättar och uppmuntrar till att eleven tillägnar sig färdigheter. Det kan handla om att:**
- **Ha delat upp ytan för olika ändamål – stöd för beteendet**
- **”Absoluta regler” + absolut klart när andra bestämmer och när man själv får välja**
- **Ge tidshjälpmedel**
- **Underlätta övergångar – hur man planerar för skolbyte etc. ex.**

Begriplig/strukturerad undervisningsmiljö, forts

- Ge eleven "Escape"
- Inte samma regler för alla
- Få en strategi för att undvika eller hantera stressande miljöer t.ex. hörlurar
- Tätare pauser eller längre lektioner

Specifikt innehåll i kursplaner/läroplaner.

Behöver få systematisk undervisning i sociala färdigheter, språkförståelse och kommunikation samt rekreation och fritidsfärdigheter – forskning visar att bara vara med andra inte leder till något.

Att träna jämnåriga vanliga barn hur de ska engagera barnet med autism i socialt samspel har också gett bra resultat.

Ett funktionellt behandlingssätt för beteendeproblem

- 1. Vad är ett beteendeproblem?
- 2. Försök undvika att problemet uppstår (kritiskt granska sig själv)
- 3. INSTRUKTION i hur man gör när man gör rätt
- 4. Beteendeanalys – en viktig komponent – när uppstår problemet INTE?
Gemensamt förhållningssätt, kontrakt (?) och protokoll o utvärdering.

Ett funktionellt behandlingssätt för beteendeproblem – fler viktiga komponenter i en beteendeanalys

- **Fokus på att ersätta det problematiska beteendet med något bättre.**
- **Intervjuer, observationer av vad som föregår ett beteende, hur personen beter sig och vad konsekvenserna blir i omgivningen används för att förstå BETEENDETS FUNKTION FÖR INDIVIDEN.**
- **En kombination av positiva sätt att intervensera ger bäst resultat. Undvika det som stressar, ändra sättet människor reagerar på beteendet och lära barnet ett alternativ. Långsiktigt lära sig funktionell kommunikation. Planer som omfattar allt detta lyckas mycket bättre än om man bara fokuserar på att försöka ta bort ett beteende.**

Att involvera familjen

- **Ta tillvara föräldrars tankar om målsättningen i skolan – föräldrar är de som tänker framåt**
- **Skyl inte elevens svårigheter på familjen, utveckling innebär utmaningar , stötta familjen under elevens olika faser i utvecklingen**
- **Det ger bra resultat att lära föräldrar strategier för att handskas med beteenden och annat som hur de kan använda scheman och sociala berättelser hemma.**

INKLUDERING- DELAKTIGHET

- **En vetenskapligt underbyggd modell för vad som behövs för att planera och genomföra en lyckad inkludering av elever med Aspergers syndrom i vanliga klasser. Författarna hävdar inte att alla elever ska inkluderas.**

Filosofisk grund för inkludering:

- **Barn men ASD (autismspektrum) och vanliga barn har glädje av varandra**
- **Lärare och annan personal vill ha dem i klassen om de får det stöd de behöver**
- **Klasslärare är villiga att ta ansvar även för dessa elever om stöd av specialpedagog och annan hjälppersonal finns**
- **(De punkter som följer är underbyggda med forskningsresultat.)**

INKLUDERING, DELAKTIGHET forts.

- **Skolledares attityd är extra viktig för klimatet på skolan och lyckad inkludering. Alla lärare, all skolpersonal och övriga elever måste ha en accepterande attityd. Föräldrar till andra barn är viktiga.**
- **Fortbildning understryks här liksom i National Autismeplan. De som arbetar direkt med dessa elever dagligen behöver en utbildning om minst 5 veckor och stöd av erfaren och praktiskt kunnig person.**

Vad kan vi i skolan lära av dessa elever?

- Modelltänkande – har man anpassat till de elever som nog är de som är mest annorlunda så har man löst många andra problem på vägen
- Mobbing är ofta kopplad till "social klumpighet"-vem som mobbas är inte slumpartat
- "Normalfördelningarna" bakom diagnoser – många fler elever än de som har en diagnos har nytta av detta
- Kan lära oss andra en respekt och öppenhet för andra sätt att tänka som behövs för att lösa vissa problem?

**Vad är intelligens, vilka ”intelligenser” tycker vi oss
behöva i samhället?**

**Fantastaden Urville av fransmannen Giles Trehin som har
Aspergers syndrom**

Skolformer

- Utvecklingsstörning och autismspektrum är två olika dimensioner även om elever med autism också kan vara utvecklingsstörda
- Autismen – en *annorlunda* kognitiv stil som förekommer hos personer på alla begåvningsnivåer
- Särskolan är skapad för utvecklingsstörning

Skolledare

- Skapa en autismvänlig miljö
- Hur dessa elever fungerar beror på hur väl skolan som helhet fungerar som social inlärningsmiljö för eleverna – de generella åtgärderna behövs men det behövs även individinriktat arbete med specialpedagogisk spetskompetens
- Bidra till att lyfta fram dessa elever och det positiva – synas på skolan

Skolledare

- Fortbildning – alla måste känna ansvar för alla elever och ha kunskap att kunna tänka sig olika förklaringsmodeller bakom beteenden – det kan vara en funktionsnedsättning
- Tillräcklig kunskap för att kunna bemöta på ett bra sätt – skolbespisning, vaktmästare etc.

Skolledare

- Anpassning i provsituationer
- Mer tid för pedagogisk kartläggning, metodutveckling, tillverka material, förbereda och mer satsning på utvärdering
- Anpassa planeringen av övergångar mellan stadier/verksamheter
- Ett DYNAMISKT arbete – finns inget färdigt ”metodpaket”, National Autismeplan
- Undervisning skiljer sig från behandlingsarbete (Gannerud, E. Rönnerman, K. 2007)

Referenser

- Ivoannone, R. Dunlap, G. (2003) Effective Educational Practices for Students with Autism Spectrum Disorders. Focus on Autism and other Developmental Disabilities, Vol 18 Nr 3. – vad alla metodföreläsare är överens om som grundkrav på verksamheter
- Simpson, R.L. (2003) Inclusion of learners with autism spectrum disorders in general education settings. Topics in Language Disorders Vol 23:2
- National Autismeplan ”Indsats i skolealderen” www.autisme.dk – ett nationellt konsensusdokument med praktiska exempel från Danmark 2005
- ICF och ICF-CY – en grundmodell för forskning och praktiskt arbete från WHO www.socialstyrelsen.se
- Gannerud, E. Rönnerman, K. (2007) Att fånga lärares arbete. Studentlitteratur.